

Behalve een drietal scholen voor G.L.O. is in Montfoort een druk bezochte Lagere Landbouwschool gevestigd, gesticht door de A.B.T.B.

Het verenigingsleven is in Montfoort zeer sterk ontwikkeld; vrijwel op elk gebied treft men er organisaties aan, die ook vele buiten de gemeente woonachtige leden tellen.

F. J. A. M. MONCHEN

Burgemeester van Montfoort

RHENEN.

Een korte historische karakteristiek van Rhenen te geven is niet gemakkelijk. Omtrent deze stad zijn wel verschillende overleveringen bekend, die incidenteel hier en daar werden neergeschreven. Wetenschappelijk bewerkt werd echter bijna niets. Het is niet mogelijk in korte tijd rijp en groen te schiften, zodat hetgeen hier volgt veelal een aanstippen is van hetgeen wat aanwezig of bekend is, zonder enige wetenschappelijke pretentie. Veel stof wacht hier nog op bewerking, waaronder belangrijke archiefpapieren, die wel gecatalogiseerd, maar niet bestudeerd werden.

Wat de prae-historie betreft werden enige urnenvondsten gedaan, waaronder bandceramiek, klokbekers en een deverelurn. Bijna alle vondsten zijn aanwezig in de plaatselijke oudheidkamer. Romeinse- en na-Romeinse vondsten zijn schaars; er is slechts een enkele vondst van terra-sigilata en Romeins speelgoed te melden.

Op de Grebbeberg liggen regelmatige aarden wallen en een toren, het jachtslot van de koning van Bohemen genaamd. Die wallen en de fundamenten van de toren zijn nimmer onderzocht; zij worden door de overlevering als Romeins of zelfs prae-historisch beschouwd.

In de veengrond in de omgeving van een oude put in Achterberg werd in 1933 een belangrijke goudschat gevonden, bestaande uit hals- en armsieraden, welke schat getaxeerd wordt te stammen uit plm. 450. Wetenschappelijk werd deze schat, die grote betekenis heeft, verwerkt in een publicatie van Dr. Roes uit Huis ter Heide. Voor het publiek werden deze sieraden ter bezichtiging gegeven in het museum te Utrecht op de tentoonstelling Vroeg-middeleeuwse Kunst.

In 855 werd Rhenen voor het eerst in een schenkingsakte van het klooster Werden genoemd. Tevens werd daar gewag gemaakt van de marken Laar en Remmerden, namen, die nog als aanduidingen van buurtschappen voortleven.

De legende verhaalt, dat Rhenen werd gechristianiseerd door de H. Cunera. Zij zou tot één van de maagden van de vrouwenkruistocht behoord hebben. Haar dood zou zij hebben gevonden door worging door haar jaloeerse gastvrouw, de vrouw van de

heidense koning Haymo. Door invloed van haar gebeente en halsdoek werden wonderen verricht; vooral door aanraking van haar halsdoek, die thans nog in het museum van de Oudbisschopelijke Clerezy bewaard wordt, werden veel ziekten genezen. Hierdoor werden vele bedevaartgangers naar Rhenen getrokken. Verschillende plaatsen in Rhenen dragen nog haar naam: Cuneraweg, Cuneralaan, Cuneraheveltje, Cunerakerk. Ook in oude stukken worden wel regelingen omtrent de ter harer ere gehouden processies aangetroffen. Een bloeiend klooster van de Agnieten werd dicht bij de tegenwoordige Cunerakerk gesticht.

Omstreeks 1178 kwamen door Godefriedus van Rhenen het kasteel Ter Horst en vele goederen in Rhenen in handen van het bisdom Utrecht. Rondom dit kasteel ontstond een kleine buurtschap, bestaande uit huisjes van dienstbaren. Deze woningen — de gebuurten van de Dijk genaamd — staan ten huidigen dage nog op dezelfde plaats en aan deze huisjes zijn nog verschillende rechten op grond verbonden. Prof. van Iterson heeft over deze rechten een studie geschreven.

1346 was een belangrijk jaartal. Toen vond de ommuring van Rhenen plaats door Jan van Arkel.

De ligging van Rhenen bracht met zich mee, dat in rumoerige tijden het krijgsvolk door Rhenen heen trok naar Utrecht en verder Nederland in. In 1499 werd Rhenen ingenomen door de Kleefsen; een schilderij, waarvan een copy nog in de raadszaal aanwezig is, herinnert er aan.

In 1527 kwamen de Geldersen en werd het kasteel Ter Horst totaal vernietigd. Steeds weer als oorlogen Nederland bedreigden ontving Rhenen zijn deel daarvan. Zo was het in 1672, in de Napoleontische tijd en in 1940 opnieuw. Aan zijn ligging heeft Rhenen zijn tol wel betaald.

Verdere bijzondere historische gebeurtenissen kende Rhenen niet, behalve het verblijf binnen zijn muren van Frederik van de Palts, de winterkoning en, na zijn dood, diens weduwe, Elisabeth van Engeland, die op de plaats van het oude klooster een paleis bewoonde. Dat paleis, het z.g. Koningshuis, werd in 1812 afgebroken. Alleen het hofleven in die dagen voorkwam een totale teruggang van het kleine provinciestadje.

Thans, na 1940, weer zo veel mogelijk in de oude vorm opgebouwd, tracht Rhenen door toeristenverkeer en industrievestiging op terreinen, waar dit geen bezwaar oplevert, zijn plaats in de tegenwoordige maatschappij van Nederland te behouden.

Mr. L. H. N. F. M. BOSCH RIDDER VAN ROSENTHAL
Burgemeester van Rhenen